

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سنجش بُعد فردی سلامت اجتماعی

دکتر محمدهدی شمسانی

استادیار، دانشکده آزاد اسلامی، واحد رودهن، گروه روان‌شناسی، تهران، ایران

دکتر حسن یار شریفی

تألیف، دانشکده آزاد اسلامی، واحد رودهن، گروه روان‌شناسی، تهران، ایران

دکتر محسن جدیدی

استادیار، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بندرگز، گروه روان‌شناسی، بندرگز، ایران

مؤلف:	محمد مهدی شمایی
ویراستار ادبی:	دکتر طیبه شمایی
تعداد صفحات:	۱۰۰ صفحه
شمارگان:	۱۰۰۰ نسخه
قیمت:	۶۰۰۰ تومان
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۷۳۵۹-۰۰۰-۶
نشر بروز آفرین	بزرگراه رسالت، خیابان شهید رحیمی، کوچه اتحاد
	پلاک ۱،
	۰۹۱۹۳۱۴۲۹۱۹ ، ۲۶۳۰۲۱۰۱

درس الکترونیکی: d.maleki201@gmail.com

سرشناسه:	شمایی، محمد مهدی
عنوان و پدیدآورندگان:	سنجش بعد فردی سلامت / محمد مهدی شمایی، حسن پاشا شریعتی
مشخصات نشر:	تهران، بروز آفرین، ۱۳۹۲
رده بندی کنگره:	۱۳۹۳ س ۹ / BP232/65
رده بندی دیویی:	۲۹۷/۴۸۵
شماره کتابشناسی ملی:	۳۴۵۰۴۱۶

فهرست

۵	مقدمه
۹	رویکردها، موضوعات و تعریف سلامت اجتماعی
۱۳	بعد فردی سلامت اجتماعی مبتنی بر آموزه‌های اسلام
۱۷	مراحل ساخت پرسشنامه بعد فردی سلامت اجتماعی مبتنی بر آموزه‌های اسلام
۱۷	بخش اول جمع‌آوری اطلاعات: روش کیفی
۳۲	بخش دوم جمع‌آوری اطلاعات: روش کمی
۵۵	پیوست‌ها
۹۷	منابع

مقدمه

برای تأکید فزاینده بر نقش مهم عوامل روان‌شناختی و اجتماعی در سلامت و بیمار، سازمان بهداشت جهانی از تعریف چند بعدی سلامت حمایت کرده و سلامت را رفاه کامل جسمانی، روان‌شناختی و اجتماعی تلقی نموده که همواره در صدد بسط است این مفهوم را فراتر از نبود بیماری و ناتوانی در نظر گیرد (سازمان بهداشت جهانی، ۱۹۵۸).

اگرچه در دهه ۱۹۵۰م، سوم‌سازی و تعاریف عملیاتی معتبر و مطلقی تاکنون وجود نداشته، اما این تلاش‌ها به انگ‌های تعریف تک بعدی خاتمه داده و رویکرد چند بعدی را برقرار نموده است. سازمان سلامت جهانی (۱۹۴۸) سلامت اجتماعی را به عنوان یکی از مؤلفه‌های کلی سلامت معرفی نموده که به دلیل فقدان ابزارهای معتبر سنجش، به صورت یک حوزه میامی و جتماعی به‌یمنده است. از سویی تغییر در الگوهای رفتاری و تبعه‌های بار بیماری‌ها موجب نگرانی در مورد بیماری‌هایی با منشاء رفتاری و اجتماعی شده است (سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۵).

از نظر پاتنام^۱ (۱۹۹۳)، جامعه مدنی موفق، به صورت عمده، به‌رابطه نیرومند افقی میان اعضاء شناخته می‌شود و برابری یکی از اساسی‌ترین ابزارهای جامعه مدنی به‌شمار می‌رود؛ بنابراین، نابرابری‌های افراد و گروه‌های اجتماعی مختلف در

۱. World Health Organization (WHO)

۲. Putnam

بعد سلامت، دو مورد از جنبه‌های مهم ارزیابی سلامت جمعیت قلمداد می‌شود (لوچنر^۱، کواچی و کندی؛ ۱۹۹۹) که جوامع نیز همواره تلاش می‌کنند جنبه‌های مذکور را در تدوین برنامه‌های کلان خود در نظر بگیرند. از این رو در پیش‌نویس اولیه نظام‌نامه سلامت اجتماعی وزارت بهداشت کشور، سلامت اجتماعی؛ وضعیت رفتارهای اجتماعی (مورد انتظار) فرد که اثرات شناخته شده و مثبت سلامت جسمی و روانی وی دارد را شامل می‌شود که موجب ارتقای سازگاری اجتماعی و تعامل فرد با محیط پیرامون و در نهایت ایفای نقش مؤثر در تعالی و رفاه اجتماعی شهروندی و همکاران، ۱۳۸۹).

برخی از محققان نیز مفهوم روانی توانایی در نظر گرفته‌اند. برای مثال کیس و شاپیرو^۲ (۲۰۰۴) به توانایی فرد در تعامل مؤثر با دیگران و اجتماع، به منظور ایجاد روابط ارضاء کننده شخصی و اجتماعی و تسانن نقش‌های اجتماعی عنوان سلامت اجتماعی را می‌دهند. کیس عملکرد خوب در زندگی را چیزی بیش از سلامت روانی-هیجانی و شامل تکالیف و چالش‌های اجتماعی می‌داند. به عبارت دیگر وی ارزیابی و شناخت فرد از چگونگی عملکردش در اجتماع، کیفیت روابطش با افراد و گروه‌های اجتماعی که عضوی از آنهاست و سلامت اجتماعی معرفی نموده است. میزان مهارت و عملکرد اجتماعی و توانایی شناخت هر شخص از خود به عنوان عضوی از جامعه‌ای بزرگ‌تر (پارک و پارت؛ ترجمه شجاعی تهرانی و ملک افصلی، ۱۳۸۰)، احساس تعلق به گروه‌های اجتماعی و شریک

۱. Lochner

۲. Keyes And Shapiro

دانستن خود در اجتماع و پیشرفت آن (کییز، ۱۹۹۸). کیفیت کمپیت تساوی افراد و میزان درگیر شدن فرد با اجتماع (دنالد، ۱۹۷۹). میزان عملکرد بهینه اعضای جامعه (بلوک و برسلو، ۱۹۷۱)، پذیرش خود، روابط مثبت با دیگران، تسلط بر محیط، هدفمند بودن در زندگی و استقلال (کییز، شموتکین و رایف، ۲۰۰۲). توانایی انجام راحت و مؤثر نقش‌های اجتماعی بدون آسیب رساندن به دیگران (نورثراپ و سایدنر، ۲۰۱۰) از جمله تعاریف دیگری است که برای سلامت اجتماعی به کار رفته است.

مفاهیم و سازدها، عملیات و برخی شاخص‌ها هستند که به عنوان علائم راهنما عمل می‌کنند و می‌تواند دوری و نزدیکی به معیارها و ترازها را مشخص می‌نمایند. در همین رابطه ستون‌های دوم و سوم از جدول ۲ شاخص‌های مهم سلامت اجتماعی را مشارکت فعل در زندگی، پذیرش مسئولیت، شناخت حقوق و وظایف شهروندی، شناخت حقوق و وظایف دیگران و احترام به حقوق آنان، احترام به محیط زیست و تلاش در راه حفظ آن، شناخت فرایند و ارزش‌های اجتماعی، پرهیز از خشونت و داشتن شکیبایی و مدارا با دیگران دانسته شد.

۱. Denald

۲. Belloc and Breslow

۳. Ryff

۴. Northrup & Snyder

۵. Ustun And Jakob

در عین حال سلامت می‌تواند تابعی از عوامل مختلف نظیر محیط، جامعه و گروه‌های اجتماعی باشد (لرنر^۱، ۱۹۷۳). به عبارتی انسان هم محصول و هم خالق روابط اجتماعی دنیای پیرامون خود، از تولد تا مرگ است. کیفیت روابط بین فردی علاوه بر سطح مهارت‌های ارتباطی شخصی، تابعی از عوامل بنیادی سلامت اجتماعی نیز می‌باشد (به نقل از جیرینکووا و اسوبودا^۲، ۲۰۱۰). لذا دونالد و همکاران^۳ (۱۹۹۷) معتقدند سلامت اجتماعی، هم بخشی از سلامتی و هم تابعی از آن محسوب می‌شود.

www.ketab.ir

-
۱. Lerner
 ۲. Jirincova & Svoboda
 ۳. Donald et al